

بررسی رابطه بین رضایت اجتماعی و هویت ملی با

تعهد اجتماعی جوانان: مورد مطالعه شهر شیراز

محمد تقی ایمان* و گلمراد مرادی**

* گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز

** دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی

چکیده

مطالعه رفتار آدمی و شناخت عواملی که موجب تقویت یا تغییر آن می‌شود از موضوعات مورد مطالعه اندیشمندان علوم اجتماعی و رفتاری است. یکی از این مسایل بحث تعهد اجتماعی جوانان و میزان پایداری آنها به اصول و قوانین اساسی حاکم در جامعه می‌باشد. بدون شک تعهد اجتماعی به معنی هماهنگی اجزای نظام اجتماعی جهت دستیابی به اهداف نظام یکی از خصوصیات مهم جامعه ایده آل می‌باشد و این امر هنگامی حاصل می‌گردد که اعضای آن جامعه به عنوان عناصر تشکیل دهنده اجزای نظام اجتماعی وظایف خود را شناخته و به آن عمل نمایند و همچنین خود را در برابر هموعان خود مسئول بدانند. با توجه به اهمیت تعهد اجتماعی در ثبات، سلامت و کاهش آسیب‌های اجتماعی در جامعه مطالعه این مقوله و شناخت آن در برنامه ریزی‌های اجتماعی ضرورت دارد. بر این اساس هدف این مقاله بررسی رابطه بین رضایت اجتماعی و هویت ملی با تعهد اجتماعی در میان جوانان در شهر شیراز می‌باشد. جهت تنظیم چارچوب نظری تحقیق از رهیافت مبادله با تمرکز بر نظریات لاولر و یون استفاده شده است.

روش تحقیق در این مقاله پیمایش و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه ساختار یافته است. حجم نمونه ۳۸۲ نفر بود که برای افزایش دقت ۴۰۰ نفر در نظر گرفته شد. پرسشنامه در ۶ منطقه از شهر شیراز تکمیل گردید. برای پایداری ابزار تحقیق از آلفاکرونباخ و برای روایی از اعتبار معیار و سازه استفاده شد. داده‌ها با استفاده از آمارهای توصیفی و تحلیلی بررسی شدند. در این راستا برای آزمون فرضیات تحقیق از ضریب همبستگی و آزمونهای مقایسه میانگین‌ها استفاده شد. برای سنجش مدل تحقیق از رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: تحلیل داده‌های این بررسی نشان می‌دهد که رابطه بین دو سازه رضایت اجتماعی و هویت ملی با تعهد اجتماعی در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار است. بین تعهد اجتماعی جوانان و متغیرهای رضایت اجتماعی ($r=0/46$)، هویت

ملی ($r=0/67$)، تحصیلات ($r=0/27$) و تحصیلات مادر ($r=0/31$) وجود دارد. آمارها نشان می دهد که بین رضایت از زندگی و تعهد اجتماعی رابطه متوسط و معنی داری وجود دارد. ضریب بدست آمده برای این متغیر برابر ($0/46$) با سطح معنی داری ($P=0/000$)، بیانگر رابطه مثبت و مستقیم اما ضعیف بین دو متغیر مذکور می باشد. نتایج ضریب رگرسیونی نشان می دهد که ۶ متغیر رضایت اجتماعی ($Beta=0/39$)، هویت ملی ($Beta=0/42$)، وضعیت شغلی ($Beta=0/33$)، وضعیت تاهل ($Beta=0/26$)، تحصیلات ($Beta=0/21$)، جنسیت ($Beta=0/17$) و سن ($Beta=0/13$) به ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته اند وارد معادله شده و در مجموع $0/59$ از واریانس متغیر وابسته را تبیین و توضیح کرده اند ($R^2=0/59$).

واژه های کلیدی: تعهد اجتماعی، هویت ملی، رضایت اجتماعی، جوانان، شیراز.

The Examination of the Relation between Social Satisfaction and Identity with Social Commitment on Youths in the Shiraz City

M. T. Iman* and G. Moradi**

* Sociology Department, Shiraz University

** Ph.D Student of sociology

Abstract

Aims: One of the main problems in social science, particularly in sociology and behavioral scientific is youths social commitment and their involvement to the basic rules in society. Social order reflects integrity between social system elements to achieve social aims which is main characteristic of ideal society. This can be achieved when members of society recognize and operate their tasks properly. The main purpose of this study was The Survey on Relationship between Social Satisfaction and Identity with Social Commitment on Youths in the Shiraz City. This article is passed on a social exchange approach with particular emphasis on Lawler and Yoon's theory.

Research method: This research conducted based on survey method and with questionnaire among 19-35 years age old in the Shiraz City. Sample contained 400 persons and selected through systematic random sampling. Face, criterion and construct validity have been used to verify the validity and alpha coefficients to assess the reliability of the measurement. To test the hypotheses, Pearson correlation coefficient and analysis of variance were employed. Multiple regression and path analysis were used to assess the research model.

Results and discussion: The data analysis show that the structural relationship between Social Satisfaction and Identity with Social Commitment. According to the research findings, There is significant relation between the youths social commitment and social satisfaction, social identity, education and mother education. Regression results show that the six variables: social satisfaction ($Beta=0.39$), national identity ($Beta=0.42$), employment status ($Beta=0.33$), marital statuses ($Beta=0.26$), education ($Beta=0.21$), gender ($Beta=0.17$) and age ($Beta=0.13$) entered to regression model and explained 59 percent of dependent variable variance ($R^2=0.59$).

Keywords: Social Commitment, Social Satisfaction, National Identity, Youths, Shiraz.

مقدمه

هر فردی عضو گروه و جامعه‌ای است و به خاطر این عضویت هنجارها و ارزش‌هایی را می‌پذیرد و اصولی را رعایت می‌کند و در جامعه نقش‌هایی را می‌پذیرد. میزان احساس مسئولیت افراد نسبت به این نقش‌ها را می‌توان تعهد اجتماعی^۱ نامید. به عبارتی می‌توان تعهد اجتماعی را میزان پایبندی افراد به نقش‌های اجتماعی شان نامید.

در تعریف تعهد تنوع قابل ملاحظه‌ای وجود دارد و واژه‌های متفاوتی برای توصیف آن به کار گرفته می‌شود. در فرهنگ معین تعهد به معنای به گردن گرفتن کاری، به عهده گرفتن، عهد بستن، غمخواری، و تیمار داشتن است (معین، ۱۳۵۳: ۱۱۰۵). مطهری تعهد را به معنی پایبندی به اصول و قراردادهایی می‌داند که انسان نسبت به آنها معتقد است و پایدار به آنها می‌باشد. فرد متعهد کسی است که به عهد و پیمان خود وفادار باشد و اهدافی را که به خاطر آنها و برای حفظ پیمان بسته است، صیانت کند (سنجری، ۱۳۷۵: ۳۶).

تعهدات اجتماعی برخاسته از ایده‌هایی است که می‌توانند تا حدودی بین عاملان اجتماعی و همچنین ارتباطی که این عاملها می‌توانند با خودشان داشته باشند، توصیف شود (Singh, 1997: 142). فلور و کرمر (۲۰۰۱) تعهد را اعتماد بین افراد در یک نظام چند عاملی می‌دانند. (Flores & Kremer, 2004: 204, Pasquier & et al, 2004). گیلیند و بیلو (۲۰۰۲) بر

این باورند که تعهد به عنوان یک قصد و نیت برای تداوم و حفظ روابط ارزشمند اجتماعی بین افراد یک جامعه عمل می‌کند (Gilliand & Bello, 2002: 26).

بسیاری از محققین علوم اجتماعی و رفتاری بخش عظیمی از مطالعات خود را بر روی بررسی تعهد اجتماعی در میان اقشار متفاوت جامعه متمرکز نموده اند (Lease, 1998. Mathieu, Zajae, 1990 & Meyer & Allen, 1984) آنها تعهد اجتماعی را به عنوان مجموعه‌ای از عقاید و افکار و باورها تلقی می‌کنند که افراد رفتار خود را در روابط اجتماعی بر اساس آنها تشکیل می‌دهند و اینکه تا چه حد ارزشها و اهداف شخصی شان با دیگر اعضای جامعه سازگاری و همخوانی دارد (Mowday, Porter & Steers, 1982:26). بیکر (۱۹۶۰)، تعهد را به عنوان تمایل به انجام مجموعه فعالیت‌های مستمر به خاطر ذخیره کردن اندوخته‌ها و سرمایه‌هایی می‌داند که با ترک آن فعالیت این اندوخته از بین می‌روند، ذکر می‌کند (Lynn, 2000:429). بدون شک نظم اجتماعی به معنی هماهنگی اجزای نظام اجتماعی جهت دستیابی به اهداف نظام یکی از خصوصیات مهم جامعه ایده آل می‌باشد و این امر هنگامی حاصل می‌گردد که اعضای آن جامعه به عنوان عناصر تشکیل دهنده اجزای نظام اجتماعی وظایف خود را شناخته و به آن عمل نمایند.

اجتماعی (Mills, 1988: 123) و در نتیجه افزایش احساس امنیت اعضای جامعه و کاهش ناهماهنگی شناختی آنان کمک می‌کند (Festinger, 1959: 207). در نهایت این که ثبات رفتاری اعضای جامعه را سبب می‌شود.

بنابراین تعهد اجتماعی عاملی برای ارضای نیازهای اعضای جامعه و در نتیجه همبستگی و انسجام اجتماعی می‌شود (Durkheim, 1938: 129). تعهد اجتماعی با تنظیم روابط اجزای هر نظام به کاهش پیچیدگی روابط اجتماعی منجر گشته و رفتار دیگران را قابل پیش بینی می‌سازد (Parsons, 1950: 113). این امر افزایش اعتماد اجتماعی (Mills, 1988: 123) و در نتیجه آن افزایش احساس امنیت اعضای جامعه و کاهش ناهماهنگی شناختی آنان (تاپیا و دیگران، ۱۳۸۰: ۷۵) و در نهایت ثبات رفتار (Becker, 1960: 37) اعضای جامعه را سبب می‌گردد.

تعهد اجتماعی عاملی برای ارضای متقابل نیازهای اعضای جامعه و در نتیجه افزایش همبستگی و انسجام وفاداری نسبت به جامعه می‌باشد و باعث می‌شود که افراد بدلیل وابستگی ایشان به جامعه آمادگی ایثار و فداکاری برای جامعه را پیدا نمایند (Cushman, 1979 & Katz, 1992: 6).

نسل جوان هر کشور موتور محرکه آن برای دفاع و پیشرفت در زمینه های مختلف است (Stones.et.al, 1989: 573). مطابق اطلاعات حاصل از سرشماری های عمومی کشور، تعداد جوانان از حدود ۶۳۰۰۰۰۰ نفر در آستانه انقلاب به ۹۴۰۰۰۰۰ نفر در سال ۱۳۶۵ و به حدود ۱۲۳۵۰۰۰۰ نفر در سال ۱۳۷۵ بالغ گردیده است. این در حالی است که این تعداد برای سال ۱۳۸۵ به ۳۰۰۰۰۰۰ نفر رسیده است (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۸۵).

تری و هاگ^۱ (۱۹۶۹) براین باورند افرادی که تعهد گروهی کمی دارند نسبت به افرادی که عضویت گروه برایشان مهمتر است و تعهد بالایی دارند، کمتر احتمال دارد مطابق با هنجارهای گروهی رفتار کنند (Doosje.et.al, 1999: 87).

از آنجایی که میزان تعهد اجتماعی در میان افراد جامعه با عوامل اجتماعی متعددی در رابطه است، از این روی با این بررسی می‌توان ریشه های ایجاد تعهد و تداوم آن را پیدا کرد و بر آن اساس شرایط مناسبی را برای تربیت افرادی با تعهد اجتماعی بالا مهیا کرد. آنجا که عدم وجود تعهد و اعتماد بین مردم و خانواده ها منجر به گسسته شدن روابط اجتماعی میان مردم می‌شود، ممکن است عوامل اقتصادی و اجتماعی با تعهد اجتماعی ارتباط داشته باشد و آنجا که در متن و فرهنگ جامعه نگاه داشته شده و از بین نرفته و در نهایت ممکن است نشأت گرفته از عوامل فرهنگی باشد از آنجا که تعهد حالتی هنجار گونه در جامعه داشته و قانونمند است، پدیده‌ای اجتماعی است و از آنجا که حالتی مرضی به خود می‌گیرد و افزایش می‌یابد به یک مساله اجتماعی مبدل می‌گردد (Franchi, 1995 & pasquier, 2004). این مساله امروزه در بین جوانان کم‌رنگ شده است، به نحوی که از حالت یک پدیده اجتماعی در آمده و به صورت یک مشکل اجتماعی نمودار گشته است.

به قول دور کیم حالت مرضی و به قول میلز^۲ از بستر شخصی و خصوصی در آمده و به ساختار اجتماعی مرتبط گردیده است لذا به یک مساله اجتماعی بدل شده است. تعهد اجتماعی با تنظیم روابط اجزای هر سیستم به کاهش پیچیدگی روابط اجتماعی کمک می‌کند و رفتار دیگران را قابل پیش بینی می‌سازد (Parsons, 1959: 113). این امر خود به افزایش اعتماد

1- Hogg

2- Mills

- میزان رضایت اجتماعی و هویت ملی در بین جوانان شهر شیراز تا چه حد می باشد؟
- آیا بین رضایت جوانان و تعهد اجتماعی آنها ارتباط معناداری وجود دارد؟
- آیا بین هویت ملی و تعهد اجتماعی آنها ارتباط معناداری وجود دارد؟
- آیا بین ویژگیهای فردی و تعهد اجتماعی جوانان ارتباط معناداری وجود دارد؟

مروری بر تحقیقات انجام شده

پرچمی در تحقیقی با عنوان "تعهد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن" به سنجش تعهد اجتماعی جوانان در تهران پرداخته است. نتایج تحقیق او نشان می دهد که عوامل متعددی چون فردگرایی، اجتماعی شدن، گرایش ملی، سیاسی، دینی، احساس محرومیت نسبی، وسایل ارتباط جمعی، اعتماد به دیگران، رضایت، مادیگرایی و امنیت و تأمین اجتماعی با تعهد اجتماعی جوانان رابطه داشته است (پرچمی، ۱۳۷۴).

امیرکافی تحقیقی با عنوان "اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن" در تهران انجام داده است. یافته های پژوهش نشان داده که میزان اعتماد اجتماعی در بین پاسخگویان در حد متوسط به بالا و میزان اعتماد اجتماعی در بین مردان بیش از زنان بوده و تحصیلات افراد با متغیر اعتماد اجتماعی رابطه معناداری داشته است (امیرکافی، ۱۳۷۵).

سانتوز در بررسی "عوامل مرتبط با تعهد شغلی، سازمانی و حرفه ای مربیان سازمان توسعه" در جمهوری دمیکن به این نتیجه دست یافت که بین اعتبار شغلی و تعهد شغلی، اعتبار سازمانی و تعهد شغلی، اعتبار حرفه ای و تعهد شغلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (Santos, 1998: 57 - 61).

جوانان محصول شرایط خانوادگی، روابط با گروه همسالان، نظام آموزش و پرورش در کشور و بطور خلاصه محصول شرایط اجتماعی خود می باشند، به همین دلیل مطالعه و بررسی ویژگیهای این گروه سنی بیانگر چگونگی شرایط اجتماعی آنان خواهد بود. مطالعه رفتارهای اجتماعی جوانان در چند زمینه اهمیت فراوان دارد:

- جوانان و نوجوانان، سرمایه های آینده و آینده سازان جوامع هستند.
- نیازمند اطلاعات هستند و اگر اطلاعات صحیح از منابع سالم دریافت نکنند، از منابع ناسالم کسب خواهند کرد و صدمات طولانی مدت خواهند دید.
- به دلیل کثرت تعداد در سرنوشت جامعه تعیین کننده هستند.
- به دلیل جهانی شدن و پیشرفت ارتباطات با همه نوع مسایل و اطلاعات مواجه هستند. پس باید قدرت تمیز اصول صحیح از ناصحیح را یاد داشته باشند.
- جوانان یکی از ارکان اصلی دستیابی به توسعه در جامعه هستند و با توجه به تاثیرگذاری جوانان در سطح دوستان و خانواده، مطالعه رفتارهای شان از اهمیت قابل توجهی برخوردار است.
- این کثرت جمعیت جوانان و تأثیرپذیری آنان و اهمیتی که در حال و آینده کشور خواهند داشت، مطالعه و بررسی خصوصیات آنان را در ابعاد مختلف ضروری می سازد.
- هدف کلی این تحقیق، بررسی رابطه بین رضایت اجتماعی و هویت ملی با تعهد اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز می باشد. در این راستا اهداف جزئی در این تحقیق پاسخ به سؤالات زیر می باشد:
- میزان تعهد اجتماعی در بین جوانان شهر شیراز تا چه حد می باشد؟

شده است. و در این حالت او از انجام خدمت موافق برای رسیدن به اهداف و دستیابی به کارکرد یک سازمان، با عنوان "تعهدات قراردادی" یاد می کند (Parsons & Smelser, 1950: 113).

بدین لحاظ تعهد عامل تنظیم روابط بعدی نظامها است. از سوی دیگر پارسونز بر این باور است نقش اجتماعی عبارتست از مجموعه انتظارات رفتاری مبتنی بر هنجار که توسط محیط اجتماعی به فردی که دارای یک موقعیت معین است، القا می شود (Parsons, 1959: 117). با تلفیق دو تعریف تعهد و نقش از دیدگاه پارسونز می توان نتیجه گرفت از نظر او تعهد چیزی جز پایبندی اعضای جامعه به انتظاراتی که از آنها در نقشهای اجتماعی شان می رود، نمی باشد.

بیکر تعهد را به عنوان عاملی برای تبیین ثبات رفتار در انسان معرفی می کند و معتقد است که تعهد افراد تحت تأثیر عوامل زیر می باشد:

۱- انتظارات فرهنگی عام: گاهی افراد در خود احساس می کنند که نسبت به عملی متعهدند، زیرا انتظارات فرهنگی عام برای ترک آن عمل مجازات هایی را در نظر گرفته است، لذا افراد برای آنکه مشمول این مجازات ها نشوند در موقعیت های مختلف مطابق با انتظارات فرهنگی به ایفای نقش می پردازند.

۲- مقررات اداری غیرشخصی: عامل دیگری که در فرد تعهد ایجاد می کند، مقررات اداری می باشد که در واقع همان محدودیت هایی است که توسط قوانین و مقررات حاکم بر اداره سازمان ها اعمال می شوند.

۳- هم رنگی یا همانندی: گاهی افراد الگوی عمل خود را در موقعیت های مختلف در اثر همانندی برمی گزینند در حالی که آن گونه رفتار را برای خود مناسب نمی دانند.

۴- مشارکت: بیکر مشارکت فرد در نظام کنش متقابل را عاملی برای بوجود آمدن احساس مسئولیت

تسای و وانگ در پژوهشی با عنوان "نقش متغیر مداخله گر رضایت از پرداخت بر رابطه میان تعهد حرفه ای و سازمانی" به بررسی عوامل فردی اثرگذار بر تعهد حرفه ای و سازمانی پرداخته اند. یافته ها ارتباط مثبت و معنی دار بین تعهد حرفه ای و سازمانی نشان داد (Tsai & Wang, 2004: 179-189). کوشمن در بررسی "کشف راههای بهبود وضع کاری مدارس" تعهد معلمین را مهمترین عامل برای تمایل به کار، گرایش به حرفه معلمی و وظایف آنان برای اصلاح مدرسه دانسته است (Cushman, 1992: 5).

مروری بر نظریه ها

در این مقاله تلاش شده است که ابتدا نظریاتی در مورد تعهد اجتماعی و رضایت اجتماعی ذکر شود و بعد ارتباط بین این دو جهت طراحی مدل تحقیق به طور واضح روشن شود. دورکیم سرچشمه هر گونه فعالیت اخلاقی را تبعیت منافع خصوصی از منافع عمومی می داند که این امر متضمن روحیه فداکاری و ایثار بوده که یک ویژگی اخلاقی است (Durkheim, 1938: 38). از نظر دورکیم کنشگران اجتماعی از آن جا که عامل اجرای نقش های خانوادگی یا اجتماعی معین هستند، در شبکه ای از تعهدات و تکالیف قرار می گیرند که حق ندارند آنها را نادیده بگیرند. انسان ها نمی توانند بدون توافق با هم، بدون پذیرش ایثارهای متقابل، بدون برقرار کردن پیوندهای پایدار با یکدیگر، به صورت جمعی زندگی کنند (دورکیم، ۱۳۸۱: ۲۰۰).

پارسونز و اسملسر تعهد را حد و مرز نگهداری نظام کنش اعضا یک سازمان معرفی کرده و معتقدند که وقتی یک شخص یا یک مجموعه ای، انواع حتمی و مسلمی از رفتار را تحت شرایط خاص به نمایش می گذارند و این رفتارها از سوی دیگران (بخش ها و افراد جامعه) نیز صحیح تلقی شود، یک تعهد اجتماعی ساخته

روزن هولتز نیز رضایت را عامل مؤثر برای افزایش تعهد معرفی می کند (همان: به نقل از Rosenholtz, 1989: 357). در دیدگاه مبادله نیز فراوانی تعاملات اجتماعی و نقش آن در ایجاد احساسات مثبت مابین افراد مهم است. تحلیل کلاسیک هومنز بر این پایه است که فراوانی تعاملات زمینه مناسبی برای پرورش احساسات مثبت در یک رابطه متقابل است.

تئوری مبادله معاصر نیز (بلاو، ۱۹۷۷؛ امرسون، ۱۹۸۱) گرایش به دخالت دادن چنین شرایطی را دارد. امرسون فراوانی مبادلات بین کنشگران را زمینه ساز عواطف اجتماعی همانند حمایت اجتماعی متقابل و احساس تعلق و تعهد اجتماعی تلقی می نماید (Lawler & Yoon, 1993: 466).

چارچوب نظری تحقیق

آنچه چارچوب نظری این مقاله بر آن بنا شده، رهیافت مبادله اجتماعی با تاکید خاص بر نظریه لاولر و یون است. نظریه پردازان مبادله رعایت هنجارها و قواعد گروهی را برای بدست آوردن پاداش، تعهد می نامند.

نظریه مبادله بر این فرض استوار است که افراد آرزوها و هدفهای شخصی روشنی برای خود دارند. هر کس به چیزهایی خاص نیازمند است، اما برای همه افراد این نیازها مشترک نمی باشند.

در این نظریه فرض می شود که هدفها و خواسته های شخصی و منحصر به فرد افراد، انگیزه های خودخواهانه ای در آنان بوجود می آورد که باعث پیدایش انگیزش در جهت دستیابی به کالاها، لذت و رضایت می گردد. این نظریه اعمال دیگرخواهانه را با توجه به رضایت معنوی حاصل از این اعمال توضیح می دهد. اساس نظریه تبادل بر این اصل استوار است که کنشگران در روابط تبادلی خود، منابعی را با یکدیگر مبادله می کنند

برای تداوم مشارکت فرد در نظام کنش متقابل عنوان می کند و همین امر باعث بروز رفتار ثابت در فرد می گردد.

۵- نظام ارزشی: خرده فرهنگ های منطقه ای، قومی، گروه شغلی عواملی هستند که در نظام ارزشی افراد بر تعهد آنان مؤثر می باشند (Becker, 1960: 36).

میلز عنصر اصلی نقش های رفتاری افراد که بوسیله نظم و ترتیب اجتماعی تعیین شده است تعهد می نامد. او بحث خود در مورد تعهد را از نیازها و تأثیر آن بر پیدایش گروهها و ساخت آنها آغاز می کند و بیان می کند که نیازهای انسان موجب می شود که با دیگران روابط اجتماعی داشته باشد و برای برقراری روابط اجتماعی عضویت در گروههای اجتماعی و رعایت قواعد برقراری ارتباط (هنجارها) بین اعضای گروه امری ضروری است و هنگامی که کنشهای متقابل اعضای گروه براساس نظم و ترتیب اجتماعی درباره داد و ستد بین نقشهای اجتماعی تنظیم یا اداره شد، تعهد بوجود آمده است. او بر این باور است که وقتی افراد در موقعیت های خود در گروه قرار گرفتند و در آن موقعیتها انتظارات دیگران را برآورده نمودند، یعنی از چیزهایی به خاطر دیگران صرف نظر کردند و یا چیزهایی را به دیگران دادند، آنگاه به نقش خود عمل نموده اند و در مقابل انتظار دارند که دیگر اعضای گروه نیز خود را موظف بدانند که در آینده نقش خود را ایفا نموده و انتظارات آنان را برآورده نمایند، نوعی تعهد بین آنها بوجود آمده است (Mills, 1959: 122).

روزبولت و همکارانش فرمول [جایگزینها - سرمایه گذاری] + رضایت = تعهد را ارایه می نمایند و معتقدند که میزان تعهد افراد بستگی به میزان رضایت آنها با توجه به میزان سرمایه گذاریشان (قبول هزینه ها) و راههای ممکن که پیش رویشان است دارد (همان: به نقل از Rusbult et al, 1982: 1230-1242).

رضایت می‌دانند. با توجه به دلایل فوق آنها فراوانی تکرار مبادله را عامل ایجاد تعهد و برابری قدرت و انسجام مبادله را عامل مؤثر بر افزایش مبادله معرفی می‌کند.

لاولر و یون شبکه را مجموعه ای از اتصالات ارتباطی می‌دانند که وقتی افراد در آن قرار می‌گیرند با توجه به میزان توانایی هر یک از کنشگران با رعایت شرایط ساختاری (قدرت) و میزان مبادله هر یک از آنها، احساسی (مثبت یا منفی) را از روابط دوطرفه بدست می‌آورند که همبستگی را در روابط اجتماعی تحت تأثیر قرار داده و احساس رضایت افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد، در صورتی که احساس خوب و مثبتی از روابط تبدلی حاصل شود بستر مناسب برای احساس تعهد بین افراد حاضر در شبکه فراهم می‌شود (Lawler & Yoon, 1998: 871-881).

لاولر و یون با مطالعه و بررسی خود بر روی شبکه‌های اجتماعی به این نتیجه دست یافتند که کنشگران با حضور مکرر در فرآیندهای تبدلی، دانش و آگاهی لازم را برای پیش بینی رفتارهای دیگران بدست آورده و از این طریق، مسیر را برای تداوم یا عدم تداوم مبادله هموار می‌کنند. به این مفهوم که با شناختی که از جریان مبادله بدست می‌آید با ارزیابی مثبت یا منفی نتایج آن به کمک سوابق و تجربه‌ای که از این جریان حاصل می‌شود به فرآیند مبادله یا منقطع شدن روابط شبکه‌ای پرداخته می‌شود. لاولر و یون نظرشان بر این است، زمانی که توافق‌های مکرری بر سر فرآیند مبادله توسط بازیگران آن حاصل شود احساس مثبتی نسبت به این جریان برای کنشگران فراهم می‌شود که می‌تواند بر روی تعهد و دوام رفتار اثرگذار باشد (Lawler & Yoon, 1993: 466-469).

بطور خلاصه در نظریه مبادله، رعایت هنجارها و قواعد توسط اعضا برای پاداش گرفتن از دیگر اعضای

که نتایج و پیامدهای ارزشمند این رابطه می‌تواند به شکل پولی، اجناسی و یا به شکل ناملموس خوشحال کننده و اعتماد به نفس تقویت شده در طرف مقابل ظاهر شود. در صورتی که نتایج مورد انتظار در روابط تبدلی به شکل مثبتی ظاهر شود باعث رضایت و تداوم رابطه تبدلی می‌شود در غیر این صورت، اگر رابطه تبدلی منفی باشد باعث انقطاع رابطه مبادله‌ای و نارضایتی افراد نسبت به آن می‌شود (Molm, 1992: 428-429).

در این دیدگاه، مبادله اجتماعی مبتنی بر رفتار انتخابی می‌باشد که ساختار روابط تبدلی، کنشگران را با فرصت‌ها و امکانات موجود و قابل جایگزین هماهنگ می‌کند تا امکان جایگزین کردن رفتارهای مناسب و فرصت‌های در خور توجه جهت انتخاب، از بین روابط مبادله‌ای فراهم شود.

از طرف دیگر این تبادل، مبتنی بر پاداش‌ها و هزینه‌هایی می‌باشد که در نتیجه رفتارهای بروز داده شده در گذشته ظاهر شده و یا انتظار می‌رود در آینده ظاهر شود.

لاولر و یون چهار دلیل تئوریکی زیر را برای تأثیر تکرار مبادله بر شکل‌گیری تعهد بیان می‌کنند:

۱- تکرار مبادله دانش کنشگران و قابلیت پیش بینی رفتار دیگران را افزایش می‌دهد، بدین دلیل از بلا تکلیفی افراد در روابط متقابل آنها کاسته می‌شود و افراد می‌توانند، رابطه خاصی از میان همه جایگزین‌های ممکن برگزینند.

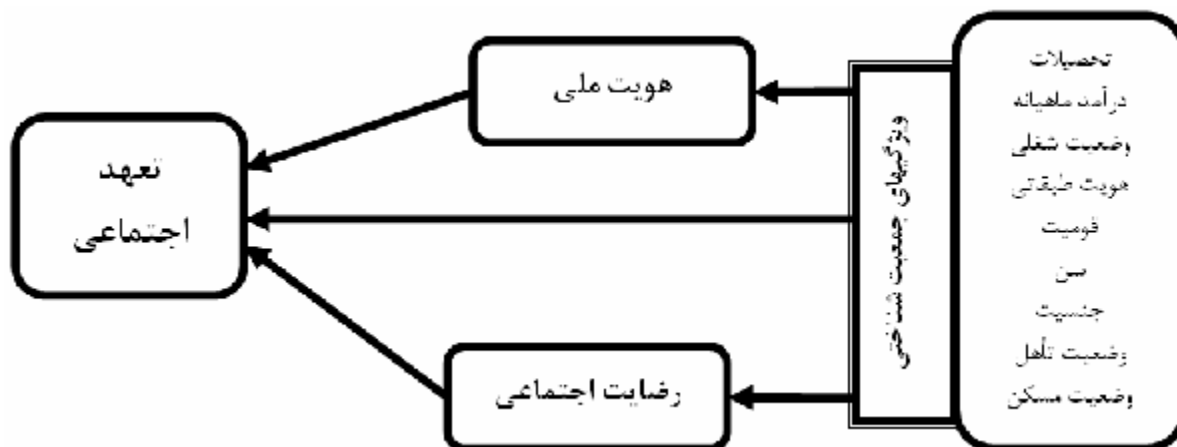
۲- تکرار مبادله باعث می‌شود که کنشگران مبادلاتی که روی هم رفته منافع مشترک را از دیگر روابط جایگزین بیشتر فراهم می‌کند، گسترش دهند.

۳- تکرار مبادله در شکل‌گیری گروه و وابستگی عاطفی افراد مؤثر است.

۴- تکرار مبادله اثرات تقویتی منافع مبادله و رضایت افراد را می‌افزاید و کنشگران این رابطه را منبع

نسبت به گروه را می افزاید و در نهایت این احساس مثبت به گروه در اعضا ایجاد تعهد می نماید. نمودار زیر روابط بین متغیرهای این پژوهش را در قالب مدل تجربی تحقیق نشان می دهد.
نمودار شماره ۱ - مدل تجربی تحقیق

با استفاده از جدول لین بدست آمد (Lin, 1974). در پژوهش حاضر از اعتبار ملاک و اعتبار سازه استفاده شده و برای سنجش پایایی ابزار سنجش (پرسشنامه)، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردیده است. مقدار آن برای تعهد اجتماعی با تعداد ۱۷ گویه برابر ۰/۷۱، برای هویت ملی برابر ۰/۸۲ و رضایت اجتماعی با تعداد ۱۰ گویه ۰/۷۰ می باشد.

در جهت اعتبار ملاک برای هر طیف، سنججهایی معتبر و جا افتاده در نظر گرفته شده، همبستگی آن سوال با جمع گویه های هر طیف محاسبه شده است، که این ضریب برای برای تعهد اجتماعی برابر ۰/۳۵، برای هویت ملی برابر ۰/۶۳ و برای رضایت اجتماعی ۰/۵۱ بدست آمد.

جهت سنجش متغیرهای اصلی تحقیق به صورت ذیل اقدام شده است:

تعهد اجتماعی: میزان احساس مسئولیت افراد نسبت به این نقشها را می توان تعهد اجتماعی نامید. در این مقاله تعهد اجتماعی جوانان بر اساس سه بعد از طریق پایبندی به خانواده، پایبندی به جامعه (منظور

گروه، تعهد آنان نسبت به گروه نامیده می شود. یکی از عوامل که می تواند این تعهد را افزایش دهد، برابری قدرت کنشگران است، زیرا این امر خود بیشترین مبادلات را در پی دارد و افزایش مبادلات احساس مثبت

مهمترین فرضیات استفاده شده در این تحقیق عبارتند از:

- ۱- بین هویت ملی جوانان و میزان تعهد اجتماعی آنها رابطه وجود دارد.
- ۲- بین رضایت اجتماعی جوانان و میزان تعهد اجتماعی آنها رابطه وجود دارد.
- ۳- بین ویژگیهای جمعیتی جوانان (وضعیت شغلی، وضعیت تاهل، درآمد، سن، جنس، تحصیلات، قومیت، وضعیت مسکن) و میزان تعهد اجتماعی آنها رابطه وجود دارد.

روش شناسی تحقیق

روش مورد استفاده در این مقاله پیمایش می باشد. جمع آوری اطلاعات از طریق پرسشنامه انجام گرفته است. جامعه آماری مورد مطالعه جوانان بین سنین ۱۹ تا ۳۵ سال شهر شیراز می باشد که براساس سرشماری سال ۱۳۷۵ کشور، کل جمعیت این گروه سنی ۲۵۲۳۵۰ نفر می باشند. تعدادی از جامعه آماری به شیوه تصادفی سیستماتیک برای مطالعه انتخاب شدند. این حجم نمونه

برای من خیلی محترم است قابل قبول است (X4). آداب و رسوم جامعه برای من خیلی باارزش می‌باشند (X5). در هر شرایطی سعی می‌کنم به دوستانم کمک کنم (X6). هر وقت به دوستم قول داده‌ام، حتماً به قولم عمل کرده‌ام (X7). من همیشه عادت دارم اختلاف بین دوستانم را با یکدیگر، حودم حل کنم (X8). من خودم را در مقابل مسئولیتی که به من واگذار شده است، مسئول می‌دانم (X9). آدم بهتر است در انجام کارها، وجدان کاری داشته باشد (X10). من همیشه به قوانین حاکم بر خانواده ام احترام می‌گذارم (X11). من به قوانین موجود در خانواده کاری ندارم و نظر خودم برایم بااهمیت تر است (X12). تا چه حد اوقات فراغت خود را با خانواده می‌گذرانم (X13). در حل مشکلات خود تا چه حد با والدین مشورت می‌کنم (X14). چقدر به خانواده خود دلبستگی دارید (X15). تا چه حد به پدر و مادرت در کارهایشان کمک می‌کنم (X16). شما تا چه حد در حل مشکلات خانواده خودتان تلاش می‌کنم (X17).

داده‌ها بیانگر این واقعیت‌اند که گویه‌ها با هم در برخی موارد همبستگی مناسبی می‌باشد و در موارد دیگر همبستگی چندان مناسبی وجود ندارد. بررسی دقیق الگوی همبستگی‌ها نشان می‌دهد، گویه‌ها به صورت خوشه‌هایی گرد هم آمده‌اند، به طوری که گویه‌های هر خوشه با همدیگر همبستگی دارند و با گویه‌های موجود در خوشه‌های دیگر همبستگی ندارند. آزمون KMO در این ماتریس بیش از $0/70$ یعنی $0/74$ می‌باشد، لذا نیازی به حذف هیچ گویه‌ای از این مجموعه نمی‌باشد. آزمون کروییت بارتلت در سطح حداقل ۹۵ درصد اطمینان این معنی‌داری را نشان می‌دهد.

رفتاری که از هر فرد برای حفظ کشورش انتظار می‌رود و پابندی به دوستان سنجیده می‌شود.

برای اندازه‌گیری تعهد اجتماعی پاسخگویان از ۱۷ گویه در سه بعد مذکور استفاده شده است که در پرسشنامه آمده‌اند. برای مشخص کردن سه بعد مذکور تعهد اجتماعی و متغیرهای اصلی نهفته آن از تحلیل عاملی استفاده شده است.

رضایت اجتماعی: احساس رضایتی که هر فرد از زندگی خود و از رابطه با دیگران دارد. در این مقاله رضایت اجتماعی بر اساس سوالاتی در مقیاس لیکرت طراحی شده و به پاسخگویان داده شد.

هویت ملی: هویت به معنای احساس تعلق خاطر مشترک (وفاداری) و تعهد افراد به اجتماع ملی یا مای عام است (چلبی، ۱۳۷۸: ۳۱). هویت ملی در این تحقیق به وفاق اجتماعی مربوط می‌شود و بیانگر توافق جمعی جوانان بر مجموعه‌ای از اصول و قواعد اجتماعی در یک میدان تعاملی اجتماعی است که خود موجب انرژی عاطفی است. در اینجا هویت ملی را با استفاده از گویه‌هایی در مقیاس طیف لیکرت سنجیده خواهد شد.

جهت ارزیابی اعتبار سازه‌ای تعهد اجتماعی ضمن استناد به مبانی نظری تحقیق از تحلیل عاملی استفاده شد. جدول شماره ۱ ماتریس همبستگی بین گویه‌های تعهد اجتماعی را در تحلیل عاملی نشان می‌دهد. سوالات زیر جهت معرفی Xهای جدول آمده‌اند.

مشکلات جامعه ما زیاد است ما باید خودمان برای بهتر شدن وضع جامعه کاری بکنیم (X1). سعی می‌کنم آنطور که در خانه مراقب نظافت هستم در بیرون از خانه نیز مراقب نظافت جامعه باشم (X2). باید ظرف چند سال پولدار شوی و بعد در یک کشور دیگر راحت زندگی کنی (X3). قوانین و ارزشهای حاکم بر جامعه

جدول ۲ - ماتریس عامل دوران یافته برای تعهد اجتماعی

گویه‌ها	عامل ۱ (تعهد به خانواده)	عامل ۲ (تعهد به جامعه)	عامل ۳ (تعهد به دوستان)
X1	-۰/۲۸۹	۰/۷۷۱	-۰/۰۵۶
X2	۰/۱۰۵	۰/۷۸۶	۰/۰۴۲
X3	۰/۰۳۱	۰/۶۶	۰/۲۰۴
X4	۰/۰۵۸	۰/۷۸۴	۰/۰۱۲
X5	۰/۲۵۶	۰/۶۳۵	۰/۰۵۸
X6	۰/۰۶۸	۰/۰۹۶	۰/۳۶۱
X7	۰/۴۹	۰/۰۱۰	۰/۱۸۷
X8	-۰/۰۳۲	۰/۱۱۵	-۰/۰۵۹۹
X9	-۰/۰۶۳	۰/۳۴۴	۰/۴۳۰
X10	۰/۴۹	۰/۱۳۱	-۰/۱۹۶
X11	۰/۷۶	۰/۰۰۵	۰/۰۵۵
X12	۰/۶۶	-۰/۰۳۲	۰/۰۶۷
X13	۰/۴۷	۰/۱۰۴	۰/۳۴۴
X14	۰/۷۵	-۰/۰۵۷	۰/۱۵۷
X15	۰/۷۴	-۰/۱۸۲	۰/۰۲۴
X16	۰/۳۷	۰/۱۴۱	۰/۶۱۵
X17	-۰/۰۳۲	-۰/۰۱۳	۰/۷۷

یافته‌های تحقیق

داده‌های تحقیق حاصل استخراج پرسشنامه‌هایی است که توسط ۴۰۰ نفر جوان در شهر شیراز تکمیل گردیده و اساس تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش حاضر قرار گرفته است که با استفاده از بسته نرم افزار آماری برای علوم اجتماعی (SPSS) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. تجزیه و تحلیل داده‌ها به وسیله شاخص‌های

آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است. از تعداد نمونه آماری، ۵۶ درصد از پاسخگویان مرد و ۴۱ درصد زن بودند. میانگین سنی ۲۲/۳۵ می باشد. میانگین تحصیلات پاسخگویان برابر ۱۲/۸۸ کلاس بود که نشان می‌دهد افراد پاسخگو از میانگین سواد بالایی برخوردار بودند. شاخص دیگر ماهیت طبقاتی پاسخگویان است که در ۳ طبقه بالا، پایین و متوسط،

۵۰) در حد متوسط است و بیانگر میزان رضایتمندی متوسطی در بین جوانان است. میانگین نمره هویت ملی برای افراد مورد مطالعه برابر ۲۹/۴۷ است که این نمره در مقایسه با دامنه نمره (۷ تا ۴۵) در حد متوسط است.

بررسی فرضیات

آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از دو تکنیک آماری، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس انجام گرفت. جدول شماره ۳ نشاندهنده ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و تعهد اجتماعی جوانان می باشد. نتایج مندرج در جدول نشان می دهد که رابطه معناداری حداقل در سطح ۹۵ درصد بین تعهد اجتماعی جوانان و متغیرهای رضایت اجتماعی ($F=0/46$)، تحصیلات ($F=0/27$) و تحصیلات مادر ($F=0/31$) وجود دارد.

تفکیک شدند. بیشترین تعداد پاسخگویان یعنی ۷۶/۸ درصد به طبقه میانی، ۸/۸ درصد طبقات بالا و ۱۱/۵ درصد هم متعلق به طبقات پایین جامعه بودند. از نظر قومیت بیشترین تعداد جوانان فارس و کمترین آنها کرد بودند.

میانگین درآمد خانوادگی آنها برابر ۱۴۲۸۹۰ تومان است. شاخص توصیفی دیگر وضعیت مسکن است که نشان می دهد ۶۰ درصد آنها در خانه های شخصی زندگی می کردند و کمترین آنها هم در خانه های اجاره ای و سایر زندگی می کردند. میانگین نمره تعهد اجتماعی برای افراد مورد مطالعه برابر ۲۲/۲۷ است که این نمره در مقایسه با دامنه نمره (۱۷ تا ۸۵) در حد پایین است و بیانگر تعهد اجتماعی ضعیف در بین جوانان است. میانگین نمره رضایتمندی از زندگی برای افراد مورد مطالعه برابر ۳۰/۵۶ است که این نمره در مقایسه با دامنه نمره (۱۰ تا

جدول ۳ - ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای زمینه ای و تعهد اجتماعی

معناداری	همبستگی	میانگین	فراوانی	همبستگی	تعهد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۴۶	۳۰/۵۶	۳۹۹	رضایت اجتماعی	
۰/۰۰۰	۰/۶۷	۲۹/۴۷	۳۹۸	هویت اجتماعی	
۰/۰۰۰	۰/۲۴۵	۱۲/۸۸	۳۹۸	میزان تحصیلات	
۰/۰۰۰	۰/۲۹۱	۱۰/۳۳	۳۸۵	تحصیلات مادر	

می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره مردان و زنان در این فرضیه با هم تفاوت

جدول شماره ۴ آزمون تفاوت نمره میانگین تعهد اجتماعی جوانان بر حسب جنسیت افراد نمونه را نشان

داری ($Sig=0/035$) در سطح حداقل ۰/۹۵ معنی دار است. به عبارتی می توان گفت که میزان تعهد اجتماعی بین مردان بیشتر از زنان است.

دارد به طوری که میانگین این نمره برای زنان و مردان به ترتیب (۳۷/۱۴) و (۳۸/۹۰) می باشد و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون T و سطح معنی

جدول ۴ - آزمون تفاوت میانگین نمره تعهد اجتماعی جوانان بر حسب جنسیت افراد

Sig...	T	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	جنسیت
۰/۰۳۵	۲/۱۱	۷/۷۲۵۳	۳۸/۹۰	۲۱۴	مرد
		۷/۶۲۱۰	۳۷/۱۴	۱۴۰	زن

برای افراد شاغل برابر (۳۸/۰۴۴) و برای افراد غیرشاغل برابر (۳۱/۴۵۶) می باشد و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون T و سطح معنی داری ($Sig=0/002$) در سطح حداقل ۹۵ درصد معنی دار بوده و فرضیه مذکور قابل پذیرش می باشد.

جدول شماره ۵ آزمون تفاوت نمره میانگین تعهد اجتماعی جوانان بر حسب وضعیت شغلی افراد نمونه را نشان می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره افراد شاغل و غیر شاغل در این فرضیه با هم تفاوت معناداری دارند به طوری که میانگین این نمره

جدول ۵- آزمون تفاوت میانگین نمره تعهد اجتماعی جوانان بر حسب وضعیت شغلی افراد

Sig...	T	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	وضعیت شغلی
۰/۰۰۲	۴/۴۷۹	۴/۵۴	۳۱/۴۵	۱۲۷	غیر شاغل
		۷/۸۴	۳۸/۰۴	۲۲۳	شاغل

برای افراد متاهل برابر (۳۸/۳۸) و برای مجردها برابر (۳۴/۴۵) می باشد و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون T که برابر (۳/۰۴) و سطح معنی داری ($Sig=0/023$) معنی دار بوده و فرضیه مذکور قابل پذیرش است.

جدول شماره ۶ آزمون تفاوت نمره میانگین تعهد اجتماعی جوانان بر حسب وضعیت تاهل افراد نمونه را نشان می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره افراد مجرد و متاهل در این فرضیه با هم تفاوت معناداری دارند به طوری که میانگین این نمره

جدول ۶ - آزمون تفاوت میانگین نمره تعهد اجتماعی جوانان برحسب وضعیت تاهل افراد نمونه (n=۴۰۰)

Sig...	T	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	وضعیت تاهل
۰/۰۲۱	۳/۰۴	۵/۶۴	۳۴/۴۵	۲۶۶	مجرد
		۷/۳۲	۳۸/۳۸	۸۳	متاهل

داری (Sig=۰/۰۱۵) در سطح حداقل ۰/۹۵ معنی دار بوده و فرضیه مذکور قابل پذیرش است. به عبارتی دیگر قومیت افراد بر روی میزان تعهد اجتماعی آنها تاثیر دارد. در این مورد میزان تعهد اجتماعی برای اقلیت ها مثل کردها در سطح پایین ولی میزان آن برای آنهایی که در این جامعه اکثریت هستند مانند فارس ها و لرها به مراتب بیشتر است.

جدول شماره ۷ آزمون تفاوت نمره میانگین تعهد اجتماعی جوانان بر حسب قومیت را نشان می دهد. با توجه به آمارهای موجود در این جدول، میانگین نمره افراد در این فرضیه با هم تفاوت دارد به طوری که میانگین این نمره برای فارس ها برابر (۳۷/۷۹)، برای لرها (۴۱/۰۷۱)، برای عرب ها (۳۹/۰)، برای ترک ها برابر (۴۱/۸۷) و برای کردها برابر (۳۲/۵۷) می باشد. این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون F و سطح معنی

جدول ۷ - آزمون تفاوت میانگین نمره تعهد اجتماعی جوانان برحسب قومیت افراد نمونه (n=۴۰۰)

Sig..	مقدار F	انحراف معیار	میانگین	فراوانی	قومیت
۰/۰۱۵	۳/۱۱۸	۷/۷۱۸	۳۷/۷۹۲	۳۱۹	فارس
		۶/۸۵۷	۴۱/۰۷۱	۳۴	لر
		۸/۰۱۴	۳۹/۰۰۰	۲۱	عرب
		۷/۹۹۰	۴۱/۸۷۵	۱۷	ترک
		۴/۴۶۶	۳۲/۵۷۱	۸	کرد

می گیرند. قابل ذکر است برای استفاده از این روش متغیرهای اسمی به صورت ساختگی وارد تحلیل شده اند. در جدول شماره ۸ آزمون T نشان می دهد که ضریب بتا برای ۶ متغیر حداقل در سطح ۹۵ درصد اطمینان از لحاظ آماری معنادار است.

رگرسیون چندمتغیره

در تحقیق حاضر از آماره رگرسیون چند متغیره به شیوه گام به گام استفاده شده است. در این روش متغیرهای مختلف به ترتیب میزان اهمیت در تبیین متغیر وابسته وارد معادله می شوند. و متغیرهایی که تاثیری در توضیح متغیر وابسته نداشته باشند، خارج از معادله قرار

وارد شدن متغیر تحصیلات فرد پاسخگو میزان ضریب تعیین برابر با $R^2 = .053$ بدست آمده است. مقدار T برای این متغیر برابر $(T=3/89)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/000)$ می باشد.

در گام بعدی با وارد شدن متغیر جنسیت، ضریب تعیین برابر با $R^2 = .055$ بدست آمده است. مقدار T برای این متغیر برابر $(T=2/93)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/004)$ می باشد و در نهایت در گام آخر با وارد شدن متغیر سن، ضریب تعیین به $R^2 = .059$ افزایش یافت. مقدار T برای این متغیر برابر $(T=2/36)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/019)$ می باشد. معنی دار بودن F به این معنی است که به طور حتم بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته رابطه خطی مستقیمی وجود دارد. طبیعی است که احتمال اینکه کمیت F به این بزرگی به طور تصادفی به دست آید فوق العاده کم است یعنی رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته نمی تواند تصادفی پیش آمده باشد.

اولین متغیری که در معادله رگرسیونی وارد شده است، هویت ملی است. نتایج نشان می دهد بین هویت ملی و تعهد اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد مقدار T برای این متغیر برابر $(T=12/41)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/000)$ می باشد. میزان ضریب تعیین برابر با $R^2 = .36$ بدست آمده است.

متغیر دیگر رضایت اجتماعی می باشد. نتایج حاصله نشان می دهد که بین این متغیر و تعهد اجتماعی همبستگی بالایی وجود دارد، به طوری که مقدار T برای این متغیر برابر $(T=10/53)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/000)$ می باشد. میزان ضریب تعیین برابر با $R^2 = .41$ بدست آمده است.

در مرحله بعد وضعیت شغلی وارد معادله شده است، مقدار T برای این متغیر برابر $(7/38)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/000)$ می باشد. در اینجا با وارد شدن دومین متغیر ضریب تعیین برابر با $R^2 = .45$ بدست آمده است. در گام سوم با وارد شدن وضعیت تاهل میزان ضریب تعیین به $.51$ رسیده است.

مقدار T برای این متغیر برابر $(T=4/71)$ و ضریب معنی داری $(Sig.T=0/000)$ می باشد. در گام بعدی با

جدول ۸- عناصر متغیرهای مستقل درون معادله برای پیش بینی تعهد اجتماعی

مرحله	متغیر	B	Beta	مقدار T	معناداری	R ²
۱	هویت ملی	۰/۷۷	۰/۴۲	۱۲/۴۱	۰/۰۰۰	۰/۳۶
۲	رضایت اجتماعی	۰/۶۹	۰/۳۹	۱۰/۵۳	۰/۰۰۰	۰/۴۱
۳	وضعیت شغلی	۰/۶۴	۰/۳۳	۷/۳۸	۰/۰۰۰	۰/۴۵
۴	وضعیت تاهل	۴/۱۶	۰/۲۶	۴/۷۱	۰/۰۰۰	۰/۵۱
۵	تحصیلات	۰/۳۴	۰/۲۱	۳/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۵۳
۶	جنسیت	۰/۵۳	۰/۱۷	۲/۹۳	۰/۰۰۴	۰/۵۵
Constant= ۲۶/۱۲۳ F= ۱۹/۹۳۱ Sig= ۰/۰۰۰						

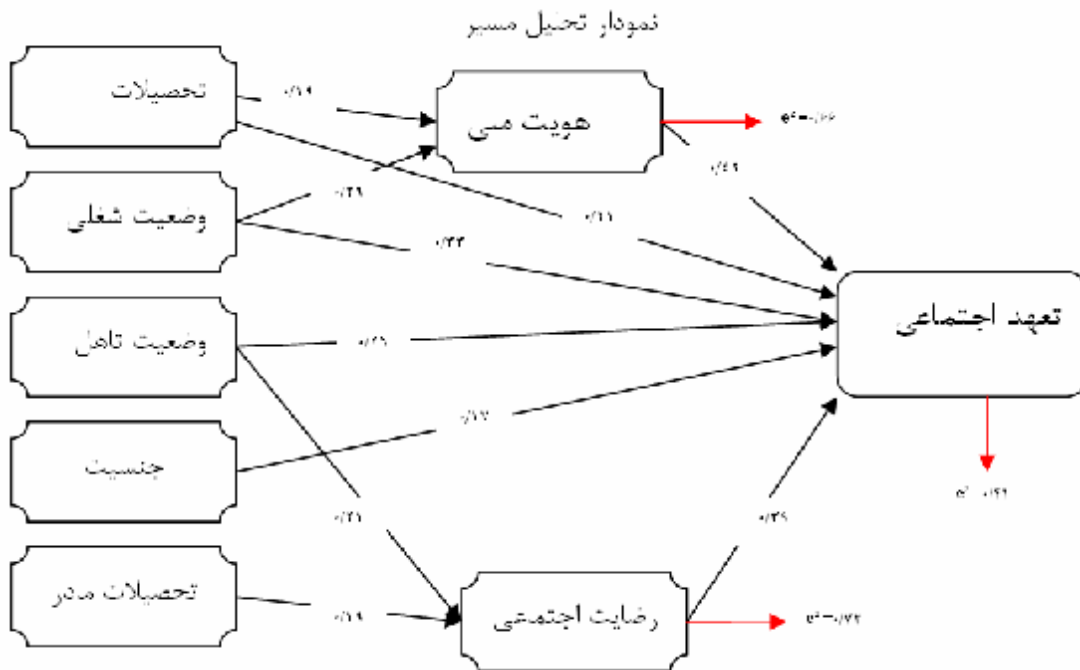
بیشترین ارتباط مستقیم با تعهد اجتماعی جوانان داشته اند و نشان می دهد که هر چه میزان هویت ملی و رضایت اجتماعی افراد بالاتر باشد پابندی به تعهدات اجتماعی در میان افراد بیشتر است. متغیری مانند وضعیت شغلی با ضریب مسیر ۰/۲۶ از یک طرف تبیین کننده هویت ملی و از طرف دیگر با ضریب مسیر ۰/۳۳ تبیین کننده تعهد اجتماعی است. متغیری مانند تحصیلات مادر به طور غیرمستقیم از طریق رضایت اجتماعی با تعهد اجتماعی در رابطه است. تحصیلات افراد نیز با ضریب ۰/۱۹ از یک طرف به طور مستقیم تبیین کننده متغیر تعهد اجتماعی است و از طرفی هم به صورت غیرمستقیم با ضریب ۰/۲۱ از طریق هویت ملی با تعهد اجتماعی جوانان در ارتباط است. با توجه به اثرات مستقیم حاصل شده برای متغیرهای مستقل روی متغیر وابسته می توان اذعان کرد که متغیر هویت ملی دارای بیشترین ارتباط معنادار با تعهد اجتماعی بوده به طوریکه به تنهایی و به صورت مستقیم ۰/۳۶ از واریانس متغیر وابسته را تبیین کرده است.

معادله رگرسیون چند متغیره در تحقیق حاضر به این صورت می باشد:

$$\text{تعهد اجتماعی} = ۰/۴۲(\text{هویت ملی}) + ۰/۳۹(\text{رضایت اجتماعی}) + ۰/۳۳(\text{وضعیت شغلی}) + ۰/۲۶(\text{وضعیت تاهل}) + ۰/۲۱(\text{تحصیلات}) + ۰/۱۷(\text{جنسیت}) + e_i$$

مدل ساختاری رابطه بین متغیرهای مستقل و متغیرهای وابسته

مدل تجربی پژوهش یک مدل علی از نوع تحلیل مسیر است که با استفاده از معادلات رگرسیونی مرکب به شیوه مرحله به مرحله جهت محاسبه ضرایب مسیر تنظیم گردیده است، که اهمیت و تاثیر نسبی روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرها را ارزیابی کرده و به کشف دیگرام مسیر نائل آمده است. برای رسم مدل مسیر از ضرایب بتای متغیرهایی استفاده شده است، که مقدار T آنها در سطح معناداری قرار دارد. همانطور که در مدل مسیر مشاهده می شود، هویت ملی با ضریب مسیر ۰/۴۲ و رضایت اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۳۹ در مرحله بعد

بحث و نتیجه گیری

این تحقیق با این هدف شروع شد تا رابطه میان رضایت اجتماعی و هویت ملی جوانان با تعهد اجتماعی را با تاکید بر جوانان شهر شیراز مورد بحث و بررسی قرار دهد. میزان تعهد اجتماعی در میان جوانان در سطح پایین قرار دارد. به طوری که ۵۶ درصد افراد پاسخگو دارای تعهد اجتماعی ضعیفی می باشند، ۳۲/۵ درصد آنها تعهد اجتماعی متوسط و تنها ۱۱/۵ درصد از آنها دارای حس تعهد اجتماعی بالایی باشند.

میانگین نمره شاخص رضایتمندی برای افراد مورد مطالعه برابر ۳۰/۵۶ است که این نمره در مقایسه با دامنه نمره (۱۰ تا ۵۰) در حد متوسط است و بیانگر میزان رضایتمندی متوسطی در بین جوانان است. همچنین میانگین نمره شاخص هویت ملی برای افراد مورد مطالعه برابر ۲۹/۴۷ است که این نمره نیز در حد متوسط است.

نتایج این تحقیق نشان می دهد که میزان تعهد اجتماعی جوانان با توجه به جنسیت، قومیت، وضعیت شغلی و وضعیت تاهل آنها تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارتی نوسان در میزان تعهد اجتماعی در این مطالعه ارتباط معناداری با این متغیرها در میان جوانان دارد.

رابطه بین میزان تعهد اجتماعی جوانان، رضایتمندی جوانان، سن و تحصیلات آنها و تأثیر این ویژگیها در میزان تعهد اجتماعی سؤالات دیگری است که با استفاده از آزمون پیرسون مورد بررسی قرار گرفتند، نتیجه این آزمون حکایت از معنادار بودن این روابط و پذیرش فرضیات مذکور شد.

نتایج ضریب رگرسیونی نشان می دهد که ۶ متغیر هویت ملی ($Beta=0/42$)، رضایت اجتماعی ($Beta=0/39$)، وضعیت شغلی ($Beta=0/33$)، وضعیت تاهل ($Beta=0/26$)، تحصیلات ($Beta=0/21$) و جنسیت ($Beta=0/17$) به ترتیب میزان اهمیتی که در تبیین متغیر وابسته داشته اند وارد معادله شده و در مجموع ۰/۵۹ از واریانس متغیر وابسته را تبیین و توضیح

کرده اند ($R^2=0/59$). نتایج مربوط به تحلیل مسیر که از معادلات رگرسیونی مرکب به دست آمد بیانگر این مطلب است که هویت ملی بیشترین ارتباط به صورت مستقیم با تعهد اجتماعی دارد.

نتایج تحقیق در ارتباط نظری با دیدگاهها و نظریات مطرح شده گویای پیوند منطقی بین سطح نظری تحقیق و سطح تجربی آن است. نظریات میتو، زیاک، روزبولت و همکارانش، لاولر و یون، بلاو و امرسون و همچنین هومنز در قالب رهیافت مبادله اجتماعی بر این رابطه تاکید کرده اند. نتایج تحقیق در ارتباط با تحقیقات پیشین هم نوعی همخوانی را نشان می دهد.

در تحقیق پرجمی اعتماد اجتماعی، گرایش دینی، رضایت اجتماعی و مادگرایی با تعهد اجتماعی رابطه معناداری داشته اند. در این تحقیق هم چنین نتیجه‌ای بدست آمد. در تحقیق امیرکافی نشان داده شده که اعتماد اجتماعی با تعهد اجتماعی رابطه معناداری داشته و میزان اعتماد اجتماعی در بین مردان بیش از زنان بوده است که در این تحقیق نیز اعتماد اجتماعی با تعهد رابطه معناداری داشته و میزان اعتماد در این تحقیق هم در بین مردان بیش از زنان بوده است.

در تحقیق عظیمی هاشمی رابطه بین تعهد اجتماعی اعتماد مورد تأیید قرار گرفته است. که در این تحقیق نیز رابطه بین تعهد و اعتماد تأیید شد.

بحث مهمی که امروزه درباره جوانان قابل بحث است، مساله پابندی آنها به اصول، قوانین و تعهدات اجتماعی می باشد. ارتقاء پدیده ای به نام تعهد اجتماعی جوانان به استحکام و رشد ارزشها، اصول و تعهدات در جامعه و برای خود جوانان منجر می شود. از آنجا که این مهم در زندگی افراد جامعه هدف اساسی و محوری نظام اجتماعی است لذا میزان تحقق این هدف شاخص توانمندی نظام اجتماعی به شمار می آید. این توانمندی به لحاظ عملی از طریق ارزیابی شاخص تعهد اجتماعی افراد جامعه مد نظر قرار می گیرد، زمانی که سیاستگذاران

- ۲- پرجمی، داوود. تعهد اجتماعی جوانان و عوامل مؤثر بر آن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۴.
- ۳- چلبی، مسعود. وفاق اجتماعی، نامه علوم اجتماعی، جلد دوم، شماره ۳، ۶، ۱۳۷۸.
- ۴- دورکیم، امیل. تقسیم کار اجتماعی، ترجمه حسن حبیبی، تهران، نشر قلم، ۱۳۸۱.
- ۵- مرکز آمار ایران، سالنامه آماری سال ۱۳۷۵ استان فارس، سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان فارس.
- ۶- مرکز آمار ایران، نشریه سرشماری (راهنمای مامور سرشماری) سال ۱۳۸۵.
- ۷- معین، محمد. فرهنگ فارسی، جلد اول، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۳.
- ۸- مرکز آمار ایران، سرشماریهای عمومی نفوس و مسکن ۱۳۵۵، ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵، تهران، سازمان برنامه و بودجه.
- 9- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1984). "The measurement of Antecedents of Affective, Continuance and Normative Commitment". *Journal of Occupational Psychology*, No. 63, pp. 1-18.
- 10- Aryee, S. (1991), "Creating a Committed Workforce: Linking Socialization Practices to Business Strategy", *Asia Pacific Human Resource Management*, pp.102-12.
- 11- Becker, H. S. (1960). "Notes on the Concept of Commitment". *American Journal of Sociology*, No. 66, pp.32-42.
- 12- Cushman, J. W. (1992). "The Organizational Dynamics of Teacher Workplace Commitment: A study of urban elementary and middle schools". *Educational Administration Quarterly*, Vol. 28, No 1, pp. 5-42.
- 13- Doosje, B. Ellemers, N. & Spears, R. (1999). "Commitment and intergroup Behavior & Social Identity: Context, Commitment, Content". (84-106). Oxford: Blackwell.
- 14- Durkheim, E. (1938). *The Rules of Sociological Method*, Glencoe, Ill, Free Press.
- 15- Festinger, L. (1959). *A Theory of Cognitive Dissonance*, Stanford University Press, Stanford.

و برنامه ریزان بتوانند بر اساس ابزار و امکانات موجود به ارتقاء و کیفیت زندگی مردم در جامعه جامه عمل بپوشانند و نوعی یکپارچگی و تعادل فعال در جامعه بین افراد به وجود آید. این پژوهش به برنامه ریزان راهکارهایی ارائه می دهد، تا بتوانند به سامان دهی اصول حاکم بر تعهدات اجتماعی جوانان کمک کنند و از تنش هایی که از عدم وجود این ارزش ها ناشی می شود، جلوگیری کنند.

۱- فرهنگ سازی و یا با برخورد مناسب و با جلوگیری از فساد اخلاقی و جنایت و هر گونه اعمال خلاف هنجار رایج، نگذارند بر امنیت اجتماعی در جامعه خدشه ای وارد شود. برای ایجاد احساس مسئولیت فرد به نقش هایش در جامعه باید تمهیداتی در نظر گرفته شود تا مردم در کنار هم احساس امنیت کنند.

۲- تدوین سیاست هایی که در آن به جوانان به عنوان سرمایه های ارزشمندی برای هدایت فرآیند پیشرفت در جامعه نگریسته شود.

۳- رفع بحران بیکاری و کاهش عواملی چون فقر از طریق فراهم آوردن امکانات اشتغال و تولید، که خود راهبردی جهت کاهش اختلالات روانی جوانان و بالا بردن میزان تعهد اجتماعی در سطح جامعه می باشد.

۴- تقویت پایه های مناسبات اجتماعی، نظارت های فAMILI و همبستگی بین افراد بزرگسال و جوانان جهت جلوگیری از وجود پدیده ای به نام شکاف نسل ها، از طریق رعایت نوعی احترام متقابل بین این دو نسل.

۵- شناخت نیازهای جوانان و رفع این نیازها جهت جلوگیری از معضلات بالقوه ناشی از عدم رعایت اصول اخلاقی در جامعه.

منابع

- ۱- امیرکافی، مهدی. اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن، نمایه پژوهش، سال پنجم، شماره ۱۸، ۱۳۷۵.

- 25- Mills, C. Wright.(1988). *The Sociological Imagination*, London: Oxford University Press.
- 26- Mowday, R. T. Porter, L. W, & Steers, R. M. (1982). "The Measurement of Organizational Commitment". *Journal of Vocational Behaviour*, Vol. 14, pp. 227-247.
- 27- Ozorak, E. W. (1986). "The Development of Religious Beliefs and Commitment in Adolescence". *The Annual Convention of The American Psychological Association*.
- 28- Parsons, T. & N. Smelser(1950). *Economy and Society*. Rout ledge & Keg an Paul.
- 29- Parsons, T.(1959). *Economy and Society*, London: Rutledge and Keg an Paul.
- 30- Pasquire, PH. R. Flores, B. Chaib-draa(2004). "Modeling Flexible Social Commitment and There Enforcement". In Glazes M-P. et al. (eds.): *Proc. Of the 5th Int. Workshop Engineering Societies in Agents World ESAW05*, pp. 111-116.
- 31- Santos, S. and N.L. Emulous, (1998)."Factors Related to Commitment of Extension Professionals in the Dominican Republic", *Journal of Agricultural Education* ,Vol. 35, No.3, pp. 57 – 61.
- 32- Singh, M.(1997), "Commitment Among Autonomous Agents in Information-rich Environment". In preceding of the 8th AOTP04 Workshop on Modeling Autonomous Agent in a Multi-agent World(MAAMAW), pp. 141-155.
- 33- Tsai, K & Wang, J.(2004). "The R & D Performance in Taiwan's Electronic Industry". *R &D Management*, Vol. 34, No. 2, pp. 179 – 189.
- 16- Flores, R. and Kremer, R.(2004). "A Principled Modular Approach to Construct Flexible Conversation protocols". Tawfik and S. Goodwin, eds. *Advances in AI*, pp. 1-15.
- 17- Franchise, C.(1995). "Commitment: From Individual Intentions to Groups and Organization". *Proceedings of the Int. Conf. on multi-agent system ICMAS*, Vol. 95, pp. 41-48.
- 18- Gilliland, D.I. & Bellow, D. C.(2002). "Two side to Attitudinal Commitment: The Effect of Calculative and loyalty Commitment on Enforcement Mechanism in Distribution Channels". *J. Acad Mark, Sci*, Vol. 30. pp.24-43.
- 19- Katz, D. and Kuhn, R. L(1979), *The Psychology of Organization*, New York: Wiley.
- 20- Lawler, E. J. & Yoon, J. (1993). "Network Structure and Emotion in Exchange Relations". *American Sociological Review*, Vol. 63, pp. 871–94.
- 21- Lease, S. H.(1998). "Annual Review, 1993-1997: Work Attitudes and Outcomes". *Journal of Vocational Behaviour*, No.53, pp. 154-183.
- 22- Lin, N.(1974). *Foundation of Social Research*, New York: MC Grew. Hill.
- 23- Lynn, M. Shore, et al.(2000). "Construct Validity of Measures of Becker Side-Bet Theory", *Journal of Vocational Behavior*, Vol.57, pp. 428-444.
- 24- Mathieu, J. E. & Zajac, D. M.(1990). "A Review and Meta-analysis of the Antecedents, Correlates, and Consequences of Organizational Commitment. Job Involvement, and Job Satisfaction". *Psychological Bulletin*, Vol. 108, pp. 171-194.